

Tisdagen den 30 oktober

Kl. 16.00

Tisdagen den
30 oktober 1973*Ang. skolelevernas
litteraturkunskap*

§ 1 Justerades protokollet för den 19 innevarande månad.

§ 2 Herr talmannen meddelade att herr *Jönsson* i Arlöv enligt till kammaren inkommit läkarintyg var sjukskriven ytterligare under tiden den 29 oktober–11 november.

Herr *Jönsson* i Arlöv beviljades erforderlig ledighet från riksdagsgörö-målen.

§ 3 Ang. skolelevernas litteraturkunskap

Herr utbildningsministern CARLSSON erhöll ordet för att besvara herr *Nordstrandhs* (m) i kammarens protokoll för den 19 oktober intagna fråga, nr 260, och anförde:

Herr talman! Herr *Nordstrandh* har frågat mig, vilka slutsatser jag drar för Sveriges del av den nyligen framlagda IEA-undersökningen rörande skolelevers litteraturkunskap.

Ännu föreligger inte de fullständiga resultaten från de av herr *Nordstrandh* åsyftade undersökningarna. Enligt vad jag erfarit kommer den svenska rapporten – som av naturliga skäl blir betydligt fylligare än hittills publicerat material – att publiceras under våren. Det är därför för tidigt att på grundval av nu föreliggande uppgifter dra några bestämda slutsatser i frågan.

Jag vill tillägga att inom skolöverstyrelsen pågår ett arbete som på olika sätt berör svenskämnet i skolan och därmed också litteraturundervisningen.

Herr NORDSTRANDH (m):

Herr talman! Jag ber att få tacka utbildningsministern för svaret.

I detsamma säger utbildningsministern att det skall komma en svensk rapport och att det därför nu är för tidigt att dra några bestämda slutsatser i frågan. Men några slutsatser har väl utbildningsministern ändå kunnat dra av den engelska upplagan, som bara den är ganska utförlig – på 428 sidor. Skall den rapport som skall komma senare behandla hela fältet eller är det då bara fråga om de svenska förhållandena? Jag menar alltså att man kan dra jämförande slutsatser redan av det material som nu föreligger. Det kan ju inte bli fråga om att få några andra jämförelseresultat av en fylligare upplaga eller av en upplaga som mera sysslar med enbart svenska förhållanden och som lägger ut texten ytterligare.

Det visar sig att svenska 14-åringar och gymnasister har mycket lågt litteraturintresse jämfört med elever i andra länder. I det avseendet hamnar vi långt ner på jämförelselistan. Det gäller alltså *intresset* för

litteratur hos svenska 14-åringar och gymnasister; det är det jag är ute efter nu. Jag anser att kan man inte väcka gymnasisternas intresse för litteratur, då är det illa beställt med vår undervisning i litteratur – var felet nu kan ligga. I spåren följer otvivelaktigt kulturell utarmning.

Men frågan är var felet ligger, och det är de slutsatserna jag menar att utbildningsministern skulle kunna dra av det föreliggande materialet. Vi måste söka det någonstans.

Nu säger utbildningsministern att det pågår ett arbete i skolöverstyrelsen. Ja, det gör det väl när det gäller de flesta ämnen på gymnasienivå -- som det närmast rör sig om här. Men det vore väl ändå möjligt att dra den slutsatsen att man får skynda på skolöverstyrelsen eller eventuellt tala om för skolöverstyrelsen att man bör göra en mer samlad bedömning av det sätt på vilket undervisningen i litteratur bedrivs på gymnasiet.

Kanske kan man göra ämnet mera samlat och koncentrerat när det gäller vissa angelägna uppgifter – t. ex. den som jag talar om här; att skapa intresse för litteraturen – kanske är inte svenskläroverutbildningen den bästa. Har vi intresserat oss för den tillräckligt? Detta är problem som jag anser att man bör försöka lösa.

Det är de slutsatser man redan nu kan dra av det publicerade materialet i den engelska upplagan på 428 sidor med många tabeller. Där finns intressanta iakttagelser!

Herr utbildningsministern CARLSSON:

Herr talman! Förra året vid den här tiden och under hela vintern fick vi från borgerligt håll höra hur erbarmligt dåliga kunskaper de svenska eleverna hade i de naturorienterande ämnena. I de debatterna sade jag: "Vänta tills utredningens resultat är klart fram i vår, så skall vi diskutera frågan." När det resultatet kom visade det sig att de svenska eleverna hade bra, i vissa avscenden utomordentligt bra, kunskaper.

Nu har diskussionen tagit fart om litteraturkunskaperna, och man har börjat på samma sätt. Mitt svar är också i år: Vänta tills vi har fått den slutliga utredningen, så skall vi då titta på resultatet.

Eftersom herr Nordstrandh inte tror mig skall jag citera vad forskningsledaren, professor Husén sagt om just litteraturundersökningen. Han säger: "När man nu svepande säger att de svenska elevernas prestationer i litteratur skulle ligga sämst till, så far man med ren osanning. Som framgår av prof. Purves internationella rapport sid 294 ligger svenska 14-åringar i fråga om total litteraturpoäng på tredje plats. Gymnasie- och fackskoleeleverna ligger på andra plats."

Det är inga dåliga litteraturprestationer, men som sagt jag skall inte ta ut några segrar i förskott. Segern tänker jag i så fall ta ut fram på värkanten, när vi har fått fram resultatet av den totala undersökningen.

Herr NORDSTRANDH (m):

Herr talman! Man kan läsa ut olika ting. I läsförståelse hävdade sig svenska 10-åringar bra. Sämre gick det för samma 10-åringar i ordkunskap, där bland de utvecklade länderna endast eleverna från Israel – om jag har antecknat rätt – var sämre. Bland 14-åringarna hade bara elever från u-länderna Chile och Indien sämre resultat än svenskarna. De svenska

gymnasisterna däremot hävdade sig bra i detta avseende.

Men det jag nu framför allt är ute efter är: Var ligger orsaken till att vi har ett så utomordentligt ringa intresse för litteratur? På vilket sätt grundläggs denna om inte avsmak för så i varje fall negativa inställning till litteratur och litteraturläsning? Var grundläggs denna inställning? Det är frågor som man onekligen måste ställa, om man vill dra några slutsatser av det material som här redovisas.

Herr utbildningsministern CARLSSON:

Herr talman! Jag har bara citerat utredningsledaren. Det tycker jag på nuvarande stadium är en så säker källa som man kan ha.

Vad jag vänder mig emot i diskussionen, både denna och den som förs på många andra håll, är den sammanblandning som äger rum mellan kunskaper, prestationer och intresse. När det gäller kunskaperna och prestationerna är det tydligen även här så att vi har bra resultat. När det sedan gäller intresset är det väldigt svårt att mäta. Ännu svårare är det naturligtvis att jämföra litteraturintresset bland elever i olika länder. Jag tycker att det är egendomligt att omvandla intressemätning till kvalitetsindex, som så ofta sker. Det är ungefär lika dumt som att påstå – vilket tyvärr en del tidningar gör – att svenska riksdagsmän är okunniga och inkompetenta därför att närvaron i kammaren inte är så stor och man där inte kan utläsa ett intresse. Det betyder ju inte att riksdagsmännen är okunniga eller att kvaliteten är låg; det betyder bara att de utvecklar sina egenskaper på annat sätt än genom att kanske lyssna på herr Nordstrandh och mig. Jag vill alltså inte underkänna svenska riksdagsmäns kvalitet från sådana utgångspunkter.

Herr NORDSTRANDH (m):

Herr talman! Jag tackar herr utbildningsministern för det här omdömet om svenska riksdagsmän, som kanske i all ringhet även gäller mig.

Nu var det alltså fråga om litteraturintresset – jag använde det ordet. Man kan göra den klara iakttagelsen när man läser den här undersökningen att eleverna inte vill läsa litteratur. De läser inte litteratur. Följaktligen känner de ingen litteratur. Det hänger samman. Därmed är vi onekligen inne på kunskapssidan. Må så vara att herr Husén har rätt – det skall bli intressant att läsa den svenska upplagan och se om den är annorlunda än den engelska – och att vi ligger hyggligt till, om man ser hela svenskämnet som en enhet, men i den del som jag har plockat ut gör vi det inte, om jag vågar tro på den engelska upplagan och kan läsa engelska.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 4 Ang. principerna för fördelning av statsbidrag till kulturella och ideella tidskrifter

Herr utbildningsministern CARLSSON erhöll ordet för att besvara herr Nordstrandhs (m) i kammarens protokoll för den 19 oktober intagna fråga, nr 261, och anförde:

Tisdagen den
30 oktober 1973

*Ang. principerna
för fördelning av
statsbidrag till
kulturella och
ideella tidskrifter*

Herr talman! Herr Nordstrandh har frågat mig om jag anser att tidskriftsnämnden vid fördelningen av statsbidrag till kulturella och ideella tidskrifter främjar olika åsiktsriktningar utan att göra sig skyldig till politisk styrning.

Tidskriftsnämnden skall enligt kungörelsen om tidskriftsstöd handha stödet så att det främjar hög kvalitet och mångsidigt utbud av åsikter och behandlade ämnen. Särskilda röstningsregler gäller för att trygga en nämndminoritets intressen.

För innevarande budgetår har tidskriftsnämnden fördelat grundbidrag till 46 tidskrifter, vartill kommer projektbidrag till ytterligare ett antal tidskrifter. Jag kan inte finna annat än att nämnden fullgör sin synnerligen grannliga uppgift i enlighet med gällande riktlinjer.

Herr NORDSTRANDH (m):

Herr talman! Jag tackar herr utbildningsministern även för det här svaret, men jag måste säga att jag för min del inte kan finna att nämnden i allo fullgör sin synnerligen grannliga uppgift i enlighet med gällande riktlinjer och därmed befrämjar mångsidigt utbud av åsikter, som det heter i kungörelsen.

Jag skall be att få exemplifiera vad som hände vid nämndens sammanträde den 14 juni i år i sommarstiltjens tecken och med riksdagen hemförlovad. Då kan man som bekant inte ställa frågor. Nämnden berövade då utan motivering två tidskrifter deras obetydliga bidrag på 5 000 kronor var. Tidskrifterna i fråga är Studieförbundet Medborgarskolans tidskrift Tidsspegel och Studieförbundet Vuxenskolans tidskrift Impuls. Samtidigt erhöll tidskriften Fönstret, ägd av Arbetarnas bildningsförbund, ABF, sitt sedvanliga mycket höga bidrag på 50 000 kronor.

Varför? – den frågan har man ställt runtom i landet. Pressen har givetvis observerat saken även om de socialdemokratiska bladen har tigit – kanske generade, får man hoppas. Orsaken till den olikartade behandlingen av de tre tidskrifterna, som ju alla rör ett visst bestämt kulturområde, kan knappast, såsom jag tvingas se det, vara någon annan än att tidskriften Fönstret utges av ett studieförbund som har det socialdemokratiska partiet och fackförbunden som yttersta huvudman. Bakom Tidsspegel och Impuls står moderata samlingspartiet respektive mittenpartierna. De här tre tidskrifterna är av nästan exakt samma typ, fastän de naturligtvis inte har samma innehåll. De är kulturella eller ideella eller bådadera, för att anknyta till kungörelsen. Det som skiljer förutom storleken är givetvis innehållet som ger uttryck för skilda åsikter och värderingar – de ger alltså ett mångsidigt utbud av åsikter, för att åter citera kungörelsen. Det är detta som är knuten.

Skillnaden i behandlingen av de tre tidskrifterna finner jag utomordentligt anmärkningsvärd. Jag frågar mig vad det är för ting som har väglett och om det har varit fråga om någon styrning. Till råga på allt kan ju enligt kungörelsen om tidskriftsstöd talan inte föras mot nämndens beslut. Det är ju totalt omöjligt. Beslutet är fattat och sedan kan man ingenting göra åt saken.

Jag skulle gärna vilja höra vad utbildningsministern säger om detta som jag finner mycket anmärkningsvärt.

Tisdagen den
30 oktober 1973

*Ang. principerna
för fördelning av
statsbidrag till
kulturella och
ideella tidskrifter*

Herr utbildningsministern CARLSSON:

Herr talman! Nämnden hade föregående år att fördela 1,3 miljoner kronor. Dessa medel är, som jag sade i mitt svar, fördelade på 46 tidskrifter. Ytterligare ett antal har fått projektstöd. Redan dessa uppgifter säger att ingen tidskrift kan ha fått särskilt högt bidrag, utan det är fråga om en stor spridning.

I nämnden sitter personer som landshövding Edberg och professor Andrén, och jag tror att flertalet ledamöter i kammaren har stort förtroende för dessa personers integritet. Dessutom är det ju så ordnat att nämnden inte kan fördela hela summan med majoritetsbeslut. Genom en sinnrik anordning kan nämligen en minoritet hävda sina intressen.

Herr Nordstrandh invände också mot att man inte kan föra talan mot nämnden. Men det är en alldeles avsiktlig konstruktion för att man inte genom ett överklagande till regeringen i sista hand skulle vara beroende av ett politiskt beslut. Genom denna ordning skulle man i stället vinna den fördelen att det inte skulle vara en politisk styrning. En sådan blir det ju vare sig regeringen själv delar ut bidraget eller är en instans hos vilken man kan överklaga ett träffat beslut.

Herr NORDSTRANDH (m):

Herr talman! Givetvis har jag full högaktning för dem som sitter i nämnden – det är inte fråga om det – men majoriteten består såvitt jag vet av socialdemokrater eller på annat sätt vänsterinriktade ledamöter. Dessutom får en riksdagsman tillhöra nämnden, och han är givetvis socialdemokrat och kan ju inte undgå att ha vissa åsikter.

Om jag inte missförstått det hela blev det så att man genom indragningen av grundbidragen till tidskrifterna Impuls och Tidsspegel fick möjlighet att i stället ge stöd till Frihetlig Socialistisk Tidskrift och Socialistiskt Forum. Det säger kanske en hel del, om det nu förhåller sig på detta sätt. Saken kan dock onekligen tolkas så.

Den "sinnrika anordning" som minoriteten tryggar sig till måste jag säga att jag inte är bekant med. Den framgår i varje fall inte av kungörelsen. Det vore rätt intressant att få en upplysning om hur en minoritet på en eller två ledamöter skall bära sig åt för att få igenom sin uppfattning.

Jag har läst protokollet från sammanträdet den 14 juni, men av det framgår ingenting, och det är enligt vad jag kan förstå det officiella dokumentet från detta tillfälle, om man inte har hemliga tilläggsprotokoll – sinnrika sådana. I varje fall har inte jag fått dem i mina händer, och det var väl inte heller meningen. Men jag skulle vilja veta hur det ligger till. Det vore rätt egenartat om man skulle ha ett särskilt arrangemang utanför vad som stadgas i kungörelsen. Jag kan inte förstå att kungörelsen är särskilt sinnrik.

Herr utbildningsministern CARLSSON:

Herr talman! I 16 § klarläggs just hur den som jag uttryckte det – sinnrika anordningen för att tillgodose ett minoritetsintresse fungerar. Det innebär alltså att även en person som i nämnden befinner sig i minoritet genom sin argumentering och sitt ställningstagande kan

Tisdagen den
30 oktober 1973

*Ang. principerna
för fördelning av
statsbidrag till
kulturella och
ideella tidskrifter*

åstadkomma att bidrag utgår. Denna ordning har införts just för att tillgodose intressen eller synpunkter av det slag som herr Nordstrandh framfört.

Jag skall gärna undersöka hur ifrågavarande paragraf i praktiken har kommit att fungera, men jag vill framhålla att den konstruerades för att se till att inte en majoritet i varje läge skulle kunna besluta om bidragsfördelningen, utan att ett pluralistiskt krav skulle tillgodoses så att minoriteten skulle kunna genomföra ett bidrag.

Herr NORDSTRANDH (m):

Herr talman! Jag tackar verkligen utbildningsministern för det sista beskedet. Han bör nog fitta litet grand på detta, ty det är ju märkligt att vad utbildningsministern nu tog upp inte framgår av protokoll o. d. Jag har naturligtvis sett paragrafen i fråga – jag kan läsa den i stadgarna, som jag just nu har i min hand – och där redovisas ett visst arrangemang. Sinnrikheten ifrågasätter jag dock fortfarande – men det var ju väl att det inte var krångligare. Men kvar står under alla förhållanden, herr utbildningsminister, att den fördelning som skett är litet egendomlig. 50 000 kronor utdelas åt det ena hållet men ingenting åt det andra, varigenom två tidskrifter berövas de sista 5 000 kronorna i bidrag. De hade innan nämnden kom till 15 000 kronor var. Sedan dess har man trappat ner bidraget, och nu skar man halsen av tidskrifterna, bildligt talat – för de lär väl ändå kunna komma ut. De är alltså lika, och förklaringar om att den stora är mera kulturell – vilket man har sagt under hand; jag har sett det i tidningarna – är bara nonsensprat. I alla tre tidskrifterna finner vi en massa kultur förutom organisationssaker.

Till sist: Med det stora tidningsstödet som modell borde Tidsspegel och Impuls som andra tidskrifter med mindre upplagor ha ett större stöd, Fönstret ett mindre.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 5 Föredrogs och hänvisades Kungl. Maj:ts propositioner
nr 153 till skatteutskottet och
nr 166 till justitieuutskottet.

§ 6 Föredrogs och hänvisades motionerna
nr 2019 till socialutskottet,
nr 2020 till lagutskottet och
nr 2021 till näringsutskottet.

§ 7 Föredrogs, men bordlades åter skatteutskottets betänkanden nr 45–47, 52 och 53, justitieuutskottets betänkanden nr 27, 28 och 30–32, socialutskottets betänkande nr 24, utbildningsutskottets betänkanden nr 37–41, trafikutskottets betänkanden nr 15–18, jordbruksutskottets betänkanden nr 32, 33, 35, 36 och 38–41, inrikesutskottets betänkanden nr 25–28 samt civilutskottets betänkanden nr 24–28.

§ 8 Herr talmannen meddelade att på föredragningslistan för morgonens sammanträde skulle trafikutskottets betänkande nr 15 uppföras närmast efter inrikesutskottets betänkande nr 28.

Nr 122

Tisdagen den
30 oktober 1973

§ 9 Interpellation nr 137 om åtgärder mot läkarbristen i glesbygdsområden

Ordet lämnades på begäran till

Fru MARKLUND (vpk) som yttrade:

Herr talman! Den förda regionalpolitiken har för glesbygdsområdena bl. a. haft den konsekvensen att gruppen äldre och handikappade utgör en stor andel av befolkningen. Dessa är av naturliga skäl i stort behov av läkarvård. Det nuvarande läget med underbemannade och i några fall helt obemannade läkarstationer medför stora olägenheter och onödigt lidande för många människor. Hänvisningen till "närmaste läkare" innebär för många resor på 10 mil eller mera, vilket kan vara svårt att klara för en sjuk människa.

Det har redovisats förhoppningsfulla prognoser om att läkarbristen skulle vara avhjälpd vid årsskiftet 1972-1973. Nu, snart ett år senare, visar det sig att 16 procent av distriktsläkartjänsterna i skogslängen (med undantag av tjänster i de tidigare städerna) är vakanta. För Västernorrlands län, där situationen är besvärligast, redovisas 37,5 procent vakanta tjänster den 1 oktober 1973.

Det förhållandet att det nu utexamineras fler läkare har av allt att döma inte inneburit någon större lättnad när det gäller öppenvårdens problem i de perifera bygderna. I de glest befolkade områdena tycks tvärtom läkarbristen bestå.

Det har ofta talats om att enskilda människor inte skall drabbas av avfolkningspolitikens konsekvenser. Om detta är allvarligt menat så måste också krafttag tas för att lösa frågan om fullgod läkarservice även åt människor som bor avlägset.

Med hänvisning till det anförda ber jag om kammarens tillstånd att till herr socialministern få ställa följande fråga:

Vad görs från departementets sida för att finna metoder och former att komma till rätta med den läkarbrist som alltfjämt förekommer i glesbygdsområdena?

Denna anhållan bordlades.

§ 10 Interpellation nr 138 ang. förutsättningarna för svenskt charterflyg

Ordet lämnades på begäran till

Herr PETERSSON i Röstånga (fp), som yttrade:

Herr talman! Den svenska luftfarten i icke regelbunden trafik -- charterflyget -- har alltsedan denna verksamhet kom i gång strax efter andra världskriget genomgått en paradoxal utveckling. Å ena sidan har antalet charterresenärer ständigt ökat år från år, och antalet sådana

resenärer torde enligt utförda beräkningar senast 1980 överstiga antalet resenärer i den regelbundna luftfarten. Å andra sidan har antalet charterbolag – av olika omständigheter – successivt minskat, så att i dag praktiskt taget all vår egen flygproduktion – turistflyg i synnerhet men även fraktflyg – helt har övertagits av utländska bolag. Med de svenska charterbolagens nedläggningar har följt en omfattande arbetslöshet bland välkvalificerad, dyrt utbildad personal – piloter, mekaniker och specialister. En del av vår negativa turistbalans torde kunna hänföras till att svenska charterresenärer helt är hänvisade till utländska charterbolag.

1950-talets första år blev charterflygets genombrott med flygning av turister till i första hand Sydeuropa. Den inhemska marknaden kom att domineras av företrädesvis TSA. De andra nordiska ländernas marknad var dessa år av ringa omfattning och upprätthölls i huvudsak av nationella bolag. TSA:s trafiktopp synes ha kulminerat under 1967, och efter dess nedläggning togs den snabbt växande marknaden helt om hand av utländska operatörer, då främst danska och norska som gradvis hade ökat sin svenska marknad under hela 1960-talet.

Orsaken till de svenska flygbolagens avveckling i en ständigt ökad marknad torde för en lekman vara närmast omöjlig att analysera. Experter hävdar att tillbakagången delvis kan tillskrivas uppenbara brister hos ledningarna för en del av företagen, föga intresse av branschen från svenska finanskretsar i jämförelse med våra nordiska grannländer samt, inte minst för alla de företag som gått i konkurs, att de inte haft de rätta ekonomiska förutsättningarna för att över huvud taget starta luftfartsverksamhet eller för att utveckla den. Från branschhåll har under den senaste tioårsperioden förekommit åtskillig kritik vad gäller den svenska luftfartspolitik, och liknande kritik, än starkare artikulera, har förekommit från svenskt pilothåll.

Det är emellertid uppenbart att vårt land gått miste om en verksamhet som kunnat betyda sysselsättning för kanske tusentals människor utan större statliga stimulansbidrag, som kunnat medverka till i synnerhet Sturupflygfältets snabba utveckling och som delvis kunnat minska vår negativa turistbalans.

Nedläggningen av de svenska charterbolagen har gjort många välutbildade piloter, mekaniker och specialister arbetslösa. Det är yrkesfolk som fått en gedigen utbildning som de inte kunnat använda i Sverige. En del piloter lyckades under 1960-talet få anställning i andra länders flygbolag men får nu uppleva att de avskedas, inte på grund av bristande kompetens utan därför att de är av fel nationalitet. I dag kan man beklagligtvis bara konstatera att de utländska flygbolag som transporterar nära en miljon svenskar varje år generellt tar avstånd från svensk arbetskraft. Endast i några utvecklingsländer finns i dag arbetsmöjligheter för svensk flygpersonal.

I följande länder har man genom lagstiftning utestängt utländska piloter, flygmekaniker och navigatörer: England, Frankrike, Tyskland, Italien och Spanien. I Holland, Belgien, Österrike och Schweiz kan cockpitpersonal få temporär anställning. Norge och Danmark, som sköter merparten av vårt lands operativa verksamhet, för en till synes helt nationalistisk politik, som innebär att bl. a. svensk personal i praktiken är

utestängd från anställning.

Från försvarssynpunkt bör det vara angeläget att inom landet och i likvärdig tjänst behålla välutbildade piloter och mekaniker. Från transportsynpunkt måste också en civil luftflotta vara en tillgång. Riksdagens senaste försvarsbeslut innebär att en del av flygflottiljerna kommer att läggas ner och personalen reduceras. För närvarande är det alltså omöjligt att ge flygande personal uppgifter som de är utbildade för, då nuvarande flygbolag inom det reguljära flyget hittills inte kunnat utnyttja den personal som sedan länge varit arbetslös.

Det torde vara ett svenskt intresse att det i vårt land skapas åtminstone likvärdiga förutsättningar som i andra nordiska länder för att i varje fall en del av den nuvarande och ökande svenska flygproduktionen – turistflyg och charterflyg – övertages av svenska bolag. Därigenom skulle inte bara den arbetslösa flygpersonalens möjligheter förbättras, utan dessutom skulle skapas sysselsättningsmöjligheter för kanske tusen människor eller flera. Uppenbart är också att den negativa turistbalansen skulle förbättras.

Med hänvisning till det anförda anhåller jag om kammarens tillstånd att till herr kommunikationsministern få ställa följande frågor:

1. Delar statsrådet den uppfattningen att olika praxis i tolkningarna de nordiska luftfartsmyndigheterna emellan bidragit till nedgången för den svenska luftfarten i icke regelbunden trafik?

2. Är kommunikationsministern beredd att medverka till att skapa bättre förutsättningar för svenskt charterflyg?

Denna anhållan bordlades.

§ 11 Interpellation nr 139 ang. den industriella utvecklingen i Kopparbergs län

Ordet lämnades på begäran till

Herr HAGBERG (vpk) som yttrade:

Herr talman! Kopparbergs län är det skogslän som jämte Västernorrlands län har drabbats hårdast av avfolkningen. Trots att det inom länet finns rika naturtillgångar har de inte utnyttjats på ett sådant sätt att Dalarnas arbetslöshetsproblem har kunnat lösas. I stället har länet en brännande sysselsättningskris. Till stor del beror detta på att de investeringar som gjorts har gjorts i huvudsak för att komma åt råvarorna, skogen och malmen. Förädlingsgraden är mycket låg.

Utvecklingen av näringslivet har storbolagen fått sköta. Statsmaktens politik har blivit en eftergiftspolitik som stämmer dåligt med de stolta deklARATIONER som kommer fram i propositionen om regional utveckling och hushållning med mark och vatten. Där står att läsa på s. 11: " – – – det bör vara en ambition både vid regionalpolitisk planering och vid fysisk planering att alla vuxna personer i arbetsför ålder så långt det över huvud taget är möjligt skall kunna få tillgång till yrkesarbete i hemorten eller inom rimligt avstånd från den och att medborgarna i gemen skall komma i åtnjutande av en god samhällsservice och samtidigt ha möjlighet

att leva i en positiv yttre miljö.”

Ett utslag av denna eftergiftspolitik är det när länsstyrelsen för Kopparbergs län ger sitt samtycke till att Stora Kopparberg får koncentrera sin kemiska massatillverkning till Östersjökusten (Skutskär). Detta innebär att 70 arbetstillfällen försvinner i Dalarna. Hela satsningen i Skutskär får som följd att Stora Kopparberg genom koncentration och rationalisering tar bort 400 arbetstillfällen. Denna utveckling har även regeringen gett sitt samtycke till. Men vad som är än allvarligare för Dalarna är att storbolagens satsningar tydligen inte skall ske där utan på kusterna eller i utlandet. Följden blir ju att utvecklingen av skogsindustrin i Dalarna försvåras.

Länsstyrelsen säger i sitt yttrande att det är främst av miljöskäl som man tillstyrker kustlokalisering, men samtidigt är man oroad över den framtida utvecklingen. Man säger sig vidare vara medveten om att regionalpolitiska skäl talar för en utbyggnad i länet, men förutsätter att länet skall garanteras industriell utveckling och ställer förhoppningarna till statsmakterna samt även till det sökande företaget.

I det här sammanhanget har det visat sig att miljöskälen använts som anledning till att koncentrera sig till kusten. De som anser att det är godtagbart att späda ut stora vatten — utspädningsfilosoferna — har vunnit en seger. Förorenar man stora vatten i stället för små, då går det bra. Kraven på effektiva reningsåtgärder läggs åt sidan.

De som är arbetslösa, är i beredskapsarbete, hotas av arbetslöshet eller står i begrepp att gå ut på arbetsmarknaden finner utvecklingen oroande. Det måste bli fler arbetstillfällen i Dalarna. För detta fordras en stark styrning av investeringar samt startande av statliga industrier för medel ur bl. a. AP-fonderna.

Med hänvisning till det anförda anhåller jag om kammarens tillstånd att till herr civilministern få ställa följande frågor:

1. Är koncentration av massatillverkning till östkusten förenlig med regeringens regionalpolitik, som säges syfta till regional balans?
2. Vilken industriell utveckling kan regeringen garantera Kopparbergs län och är en statlig skogsindustri med hög förädlingsgrad en del i en sådan utveckling?
3. Är det tillfredsställande att företag av miljöskäl flyttar tillverkningen till kusterna i stället för att vidta erforderliga reningsåtgärder i inlandet?

Denna anhållan bordlades.

§ 12 Interpellation nr 140 om ökat utnyttjande av arbetslös lärarpersonal

Ordet lämnades på begäran till

Herr NORDSTRANDH (m), som yttrade:

Herr talman! Den situation som nu råder på lärarnas arbetsmarknad är mycket besvärande och allvarligast för lärare i vissa teoretiska ämnen. Helt naturligt har lärarförbunden vid olika tillfällen och hos olika

instanser försökt utverka åtgärder i syfte att skapa bättre balans på sina medlemmars arbetsmarknad. En del åtgärder som krävs är av mera långsiktig karaktär. Andra är mera kortsiktiga, avsedda att verka snabbt, och rör närmast en ökning av det omedelbara lärarbehovet.

I det senare sammanhanget är proposition nr 165 med förslag till vissa ekonomisk-politiska åtgärder intressant. För extra insatser på skolområdet, främst på grundskolans högstadium, föreslås 30 miljoner kronor, varav hälften avses skola användas under innevarande budgetår. Därtill kommer förhoppningar om ytterligare ett antal kommunala miljoner.

Det förefaller naturligt att de nya insatserna både av pedagogiska skäl och mot bakgrunden av den stora tillgången på utbildade lärare i första hand får formen av en ökning av lärarpersonalen på det stadium där insatserna främst sätts in. Åtskilliga lärare som nu går arbetslösa skulle därigenom få sysselsättning, samtidigt som de får ägna sig åt det som de är utbildade för, arbete för skolans bästa.

Av propositionens motiveringar för förslaget om 30 miljoner kronor till skolområdet kan till dels utläsas att vissa åtgärder avses som är lärarkrävande. Det vore dock värdefullt mot bakgrunden av den redan svåra och än ökande lärararbetslösheten, om det kunde klargöras i vilken utsträckning utbildningsdepartementet å sin sida – därtill kommer kommunernas initiativ – är berett att medverka till att sådana nya åtgärder på skolområdet vidtas som ger möjlighet att utnyttja reserven av utbildade arbetslösa lärare.

Med hänvisning till det anförda hemställer jag om kammarens tillstånd att till utbildningsministern få framställa följande fråga:

Skulle utbildningsministern i samband med riksdagens behandling av proposition nr 165 vilja redogöra för i vilken utsträckning de föreslagna nya insatserna på skolområdet avses skola få karaktären av ökat utnyttjande av tillgänglig utbildad men arbetslös lärarpersonal?

Denna anhållan bordlades.

§ 13 Anmälades och bordlades följande motioner:

Nr 2022 av herr *Björk* i Gävle *m. fl.*

Nr 2023 av herr *Wennerfors*

avlämnade i anledning av Kungl. Maj:ts proposition 1973:128 med förslag till principer för en enhetlig befälsordning inom det militära försvaret

Nr 2024 av herr *Bohman m. fl.*

Nr 2025 av herr *Fridolfsson* i Stockholm

Nr 2026 av herrar *Fridolfsson* i Stockholm och *Brundin*

Nr 2027 av herr *Fälldin m. fl.*

Nr 2028 av herr *Arne Geijer* i Stockholm *m. fl.*

Nr 2029 av herr *Helén m. fl.*

Nr 2030 av herr *Hermansson m. fl.*

Nr 2031 av herr *Knut Johansson* i Stockholm

Nr 2032 av herrar *Lidgard* och *Winberg*

Nr 2033 av herr *Möller*

Nr 2034 av herrar *Nordgren* och *Oskarson* i Halmstad

Nr 2035 av herr *Nordgren m. fl.*

Nr 2036 av herr *Nordgren m. fl.*

avlämnade i anledning av Kungl. Maj:ts proposition 1973:129 med förslag till lag om anställningsskydd, m. m.

Nr 2037 av herr *Lövenborg m. fl.*

Nr 2038 av herr *Pettersson i Örebro m. fl.*

avlämnade i anledning av Kungl. Maj:ts proposition 1973:135 angående vissa organisationsfrågor rörande armén

Nr 2039 av herr *Björk i Gävle*

Nr 2040 av herr *Bohman m. fl.*

Nr 2041 av herr *Fälldin m. fl.*

Nr 2042 av herr *Hermansson m. fl.*

Nr 2043 av fru *Jonäng*

Nr 2044 av herr *Lidgard*

Nr 2045 av herr *Nordstrandh m. fl.*

Nr 2046 av fru *Sundberg* och fru *Mogård*

Nr 2047 av herr *Svensson i Kungälv m. fl.*

Nr 2048 av herr *Svensson i Kungälv m. fl.*

Nr 2049 av herr *Åkerlind m. fl.*

Nr 2050 av fru *Åsbrink*

avlämnade i anledning av Kungl. Maj:ts proposition 1973:136 om förskoleverksamhetens utbyggnad och organisation

Nr 2051 av fru *Åsbrink m. fl.*

avlämnad i anledning av Kungl. Maj:ts proposition 1973:137 med förslag till lag om ändring i sjölagen (1891:35 s. 1) m. m. (gods- och passagerarbefordran)

Nr 2052 av herr *Brundin m. fl.*

Nr 2053 av herr *Israelsson m. fl.*

avlämnade i anledning av Kungl. Maj:ts proposition 1973:138 med förslag till konsumentköplag, m. m.

Nr 2054 av herr *Entlund m. fl.*

Nr 2055 av herrar *Möller* och *Ahlmark*

avlämnade i anledning av Kungl. Maj:ts proposition 1973:140 med förslag till lag om ansvarighet för oljeskada till sjöss, m. m.

Nr 2056 av herr *Hedin m. fl.*

Nr 2057 av herr *Möller* och fru *Anér*

avlämnade i anledning av Kungl. Maj:ts proposition 1973:141 med förslag till lag om ändring i miljöskyddslagen (1969:387)

Nr 2058 av herr *Hallgren m. fl.*

Nr 2059 av herrar *Norrby i Åkersberga* och *Sellgren*

Nr 2060 av herrar *Torwald* och *Gernandt*

avlämnade i anledning av Kungl. Maj:ts proposition 1973:143 angående

godkännande av den europeiska överenskommelsen om internationell transport av farligt gods på väg, m. m.

Nr 122

Tisdagen den
30 oktober 1973

- Nr 2061 av herr *Bohman m. fl.*
- Nr 2062 av herr *Bohman m. fl.*
- Nr 2063 av herr *Fälldin m. fl.*
- Nr 2064 av herr *Helén m. fl.*
- Nr 2065 av herr *Helén m. fl.*
- Nr 2066 av herr *Nilsson i Agnäs m. fl.*
- Nr 2067 av herr *Nordgren m. fl.*

avlämnade i anledning av Kungl. Maj:ts proposition 1973:144 med förslag om slopande av folkpensionsavgiften, m. m.

- Nr 2068 av herr *Helén m. fl.*
- Nr 2069 av herrar *Löfgren* och *Jonsson* i Alingsås
- Nr 2070 av herr *Oskarson* i Halmstad *m. fl.*

avlämnade i anledning av Kungl. Maj:ts proposition 1973:145 med förslag till lag om upphävande av lagen (1969:732) om postbanken, m. m.

- Nr 2071 av herr *Hedin m. fl.*
- Nr 2072 av fru *Sundberg* och herr *Clarkson*

avlämnade i anledning av Kungl. Maj:ts proposition 1973:146 angående godkännande av överenskommelser mellan Sverige och Danmark om dels fasta förbindelser över Öresund, dels flygtrafikledningstjänst m. m. med anledning av tillkomsten av en dansk flygplats på Saltholm, m. m.

- Nr 2073 av herr *Oskarson* i Halmstad *m. fl.*

avlämnad i anledning av Kungl. Maj:ts proposition 1973:165 med förslag till vissa ekonomisk-politiska åtgärder

§ 14 Meddelande ang. enkla frågor

Meddelades att följande enkla frågor framstälts, nämligen

den 29 oktober av

Nr 277 Herr *Levin* (fp) till herr industriministern angående fusionen mellan AB Cementa och AB Gullhögens bruk:

Har industriministern — som uppgivits i pressen — tagit initiativet till eller eljest främjat den s. k. cementfusionen mellan AB Cementa och AB Gullhögens bruk?

den 30 oktober av

Nr 278 Herr *Petersson* i Gäddvik (m) till herr industriministern om flyttning av LKAB:s huvudkontor till Norrbotten:

Anser statsrådet fortfarande att LKAB:s huvudkontor skall helt eller delvis flyttas till Norrbotten under år 1973?

Nr 122

§ 15 Kammaren åtskildes kl. 16.26.

Tisdagen den
30 oktober 1973

In fidem
SUNE K. JOHANSSON

/Solveig Gemert